

## NORSK KRONIKK 1998

AV PAUL LARSSON

Seier for Anders Bratholm og politivoldsforskningen i de såkalte Bommerang-sakene (tiltale for falsk forklaring reist av Bergenspolitiet mot vitner i forbindelse med politivoldsaken). Høyesterett tillot gjenopptakelse for syv domfelte i Gulating lagmannsrett. Høyesterett bygde bl.a. på Oslo byretts dom i injurienesaken mot Anders Bratholm, som fant bevist at politivold hadde forekommet fra noen få polititjenestemenn ved Bergen politikammer "i et problematisk omfang".

Våren 1998 ble det sluppet en ny Stortingsmelding om kriminalomsorgens virke, St. meld nr. 27 1997 - 98. Denne meldingen foreslo blant annet en ny organisering av friomsorgen og introduksjonen av nye samfunnsstraffer. De nye samfunnsstraffer som ble foreslått er intensivt tilsyn og elektronisk overvåkning. Stortinget har nå fastslått at forsøksprosjekt med elektronisk overvåkning skal igangsettes, inspirasjonen for forsøket er svenske erfaringer med denne type soning. Meldingen er ellers preget av tro på individrettede behandlingsopplegg for ulike kategorier dømte. Den norske versjonen av cognitive skills som er døpt "Ny start" har fått positiv mottakelse og bruken utvides. Ellers videreføres ulike påvirkningsprogrammer for blant annet promilledømte. Meldingen tar også til orde for økning i fengselskapasiteten. Det vil bli behov for 3100 - 3300 plasser i fengselsvesenet i løpet av en 3 års periode (nå ca. 2600 - 2700) hevdes det.

Det norske rettssystem har etter Lilandsaken vært preget av flere saker hvor enkeltpersoner har vært dømt for drap, men hvor de siden har blitt frikjent. En av de mest omstridte frikjennelser fant sted i 1998 i den såkalte Karmøysaken. I denne ble søskenbarnet til det 17 år gamle kvinnelige offeret først dømt for drap, men siden frifunnet. Det mest spesielle med denne saken var at tiltalte ble frifunnet for drap, men siden dømt til å betale erstatning i en sivil sak anlagt av offerets familie. Beviskravene i sivile saker er mindre strenge enn i straffesaker, derfor var det mulig å frikjenne den tiltalte i straffesaken, men samtidig dømme han i erstatningssaken.

Etter at to politimenn ble drept av en psykiatrisk pasient etter at de var utkalt på grunn av skyting ble medias søkelys satt på de "farlige" pasientene. Flere andre volds- og drapssaker kom opp i kjølevannet av politidrapene. Manglene på tiltalt i psykiatrien fikk mye av skylden for at ustabile personer begikk voldshandlinger.

Det ble rettet søkelys mot den utbredte bruken av varetekt. Det har vært en markant økning i bruk av varetekt de senere år. Det satt i 1998 nærmere 600 i varetekt på en vanlig dag. Det ble reist kritikk mot bruken av varetekt i Norge fra Europarådets tortur- og fengselskomité etter intervjuer av varetektsfanger i Bergen og

Oslo. Blant annet ble isolasjonen opplevd som belastende og de følte at varetekt ble benyttet som pressmiddel under etterforskningen.

I juli / august ble søkelyset atter rettet mot "pedofile", etter at man i Nederland hadde funnet et stort barnepornografisk materiale. Mye av materialet skulle vært spredt via Internett og det var snakk om internasjonale nettverk. Det ble igangsatt en større politiaksjon, kalt "katedral", hvor også norsk politi var inne i bildet. Politiaksjon mot norske "pedofile" medførte lite annet enn store mediaoverskrifter, offentlig panikk og aggresjon rettet mot gruppen. Nils Christie reiste strid i dagspressen om materialets ekthet og mediafokuseringen på de pedofile.

Ungdomskriminalitet var igjen et tema i medias søkelys. De såkalte barneranerne var en periode tidlig på året godt mediastoff. Dette var unge gutter og jenter som truet til seg penger eller andre gjenstander fra yngre og jevnaldrende. Flere av "barneranerne", som var i alderen 15 til 18/19, ble dømt for forholdene. Mot slutten av året rettet medias oppmerksomhet seg mot ungdomskriminalitet og "ran- og voldsbølgen" i Norge og Oslo. Det ble debattert hva som kunne gjøres: Mer politi og hardere straffer var atter løsningen. Det ble foreslått å senke den kriminelle lavalder. Noen kritiske røster var likevel å høre. Det ble spurt om økningen var reell og hvor stor den i så fall var. Oslopolitiet har i denne sammenheng vært påpasselige med å påpeke at økningene har vært marginale.